

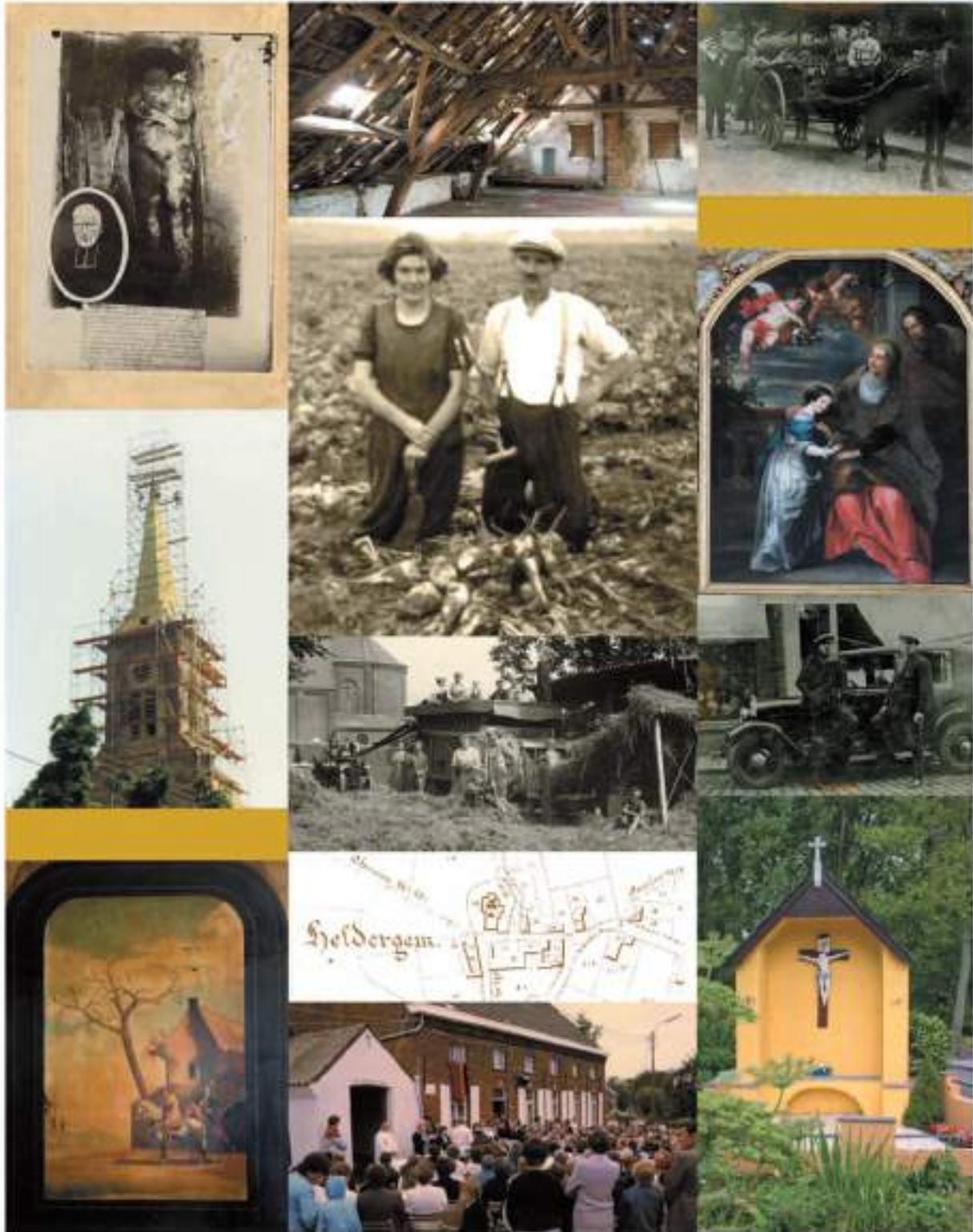
Nummer 3 - jaargang 36 - 2016 - juli, augustus, september
Afgiftekantoor: Achterstraat 1, 9450 Haaltert

België - Belgique
PB
9450 Haaltert
3/5008
P 005370

Redactie: Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Willy De Loose

HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert, Heldergerm,
Kerksken, Terjoden

Mededelingen Heemkundige Kring
Haaltert - 3-maandelijks ledenblad
36e jaargang 2016 - nr. 3

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053/83.08.81

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck
Raf Hendrickx

Haaltert:

Wim Allaer
Jan Paul De Graeve
Marc De Moyer
Rik De Schepper
John Scheerlinck
Marc Stalpaert
Christophe Provost
Staf Versavel

Heldergerm:

Roger De Troyer
William Minnaert
Tony De Rijck - taalcorrector

Kerksken:

Joris De Kegel - ledenadministratie

Documentatiecentrum:

Warandegebouw
Sint-Goriksplein 17 - 9450 Haaltert.
Elke donderdag en eerste zondag
van de maand van 10 tot 12 u. ,
uitgezonderd juli en augustus.

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Lidmaatschap: € 12
Steunend lid: € 18
Erelid: € 25
Rek.nr. BE40 4395 0830 6163
Heemkundige Kring Haaltert
Email: info@hkhaaltert.be
Website: www.hkhaaltert.be

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten.
Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding.
HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Met de steun van de provincie Oost-Vlaanderen

Redactioneel

Vrijdag 10 juni zat het Jeugdheem eivol voor de 25e Dialectquiz. Honderd en elf deelnemers worstelden zich door de typische Oiltjertse uitdrukkingen en zegswijzen. 't Was giejene zjiejever in pakskes' en toch gaf 'niemand de pouëp on Merten', het werd een 'vrieje tantaferè'. Het was een hele klus voor de jury om alles in een minimum van tijd te corrigeren, proficiat Lena, Annemie en medewerk(st)ers daarvoor! Hoe onwaarschijnlijk ook, na de verbetering van de vragen én de schiftingsvragen bleken twee deelneemsters hetzelfde aantal punten te hebben behaald, Maria Stockman en Chris Van den Broeck. Een supplementaire schiftingsvraag besliste en onze burgemeester mocht het kunstwerk 'den uil' (vervaardigd door Rik De Schepper) overhandigen aan Chris Van den Broeck.

Bij deze gelegenheid hebben wij ook hulde gebracht aan Gilbert Redant (+ 13 december 1999). Het was hij die ons Haalterts dialect bestudeerde en het voor ons bewaarde. Zijn 'Idioticon van het Haalterts dialect' en vooral het 'Oe zeggen men 't ammel-2000 zegswijzen' zijn zeer waardevol.

De Heemkundige Kring en het Davidsfonds lieten een herdenkingsbord vervaardigen dat zal bevestigd worden aan het Documentatiecentrum van de HK in het Warandepark. Dank zij 'Miejester Gilbert' zullen wij nog talrijke pittige zegswijzen blijven gebruiken, zoals: 'al ouëjlen den Briel af' of 'doe ne spoësjom on anen boek' en 'abiel' en 'ge moetj dor giejen katnase va mouken' en nog vele andere toppers, die niemand ons kan nazeggen. 'Ze zen e stiksen van oos zelven'.

Vermelden wij nog dat naar aanleiding van de Kunstenroute, de Cultuurraad i.s.m. het Gemeentebestuur, het Davidsfonds en de Heemkundige Kring gezegd in het dialect aangebracht heeft op verscheidene rustbanken in de deelgemeenten. Een lovenswaardig initiatief dat hopelijk volgende jaren verdergezet wordt.

Hoeve Coppens, Dries Terjoden

Door een toevallig contact met John Verpaalen, voorzitter van de 'Stichting Levende Molens' uit Roosdaal kwamen wij te weten dat er ooit een Stampmolen of Olierosmolen werkzaam was in deze hoeve (1).

In hun tijdschrift 'Molenechos' lezen wij: 'Gesloten hoeve op de hoek Langdries en Charlotteweg staat oude dwarsschuur waarin sporen van olierosmolen bewaard zijn gebleven. In de schuur zit nog steeds het ankerpunt van de koning. Daarnaast staat in de

vernieuwde constructie een plank waarin een verstelbare as werd aangebracht.'

Dankzij de bereidwilligheid van de huidige bewoonster Elza De Rijck-Coppens kregen wij inzage in de notariële akten, waarin er sprake is van een 'peerde stampkot'.

Wanneer de stampmolen opgericht werd weten wij niet. Wij mogen wel aannemen dat de hoeve gebouwd werd ca 1730. In een balk, verwijderd uit het hoevekapelletje, is het jaartal 1730 gegrift.

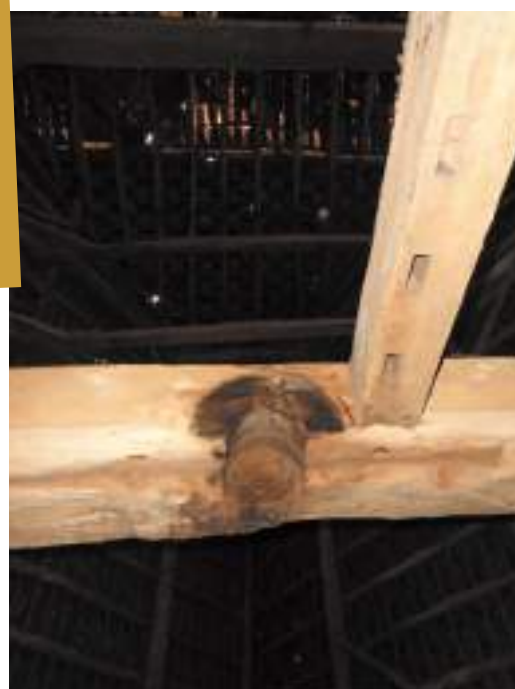
Vóór 1816 was het hof eigendom van de familie Van Gucht uit Denderhoutem. De lijvige verkoopakte (36 blz.), opge maakt op 10 januari 1816 door Joannes Franciscus De Smet 'Koninklijken notaris ter residentie der commune van Erembodegem', maakt melding van de verkoop van 'een hofstede met peerdestampkot ende zijne toebehoorten, de twee steenen, een slagbanck, een fourneys, het draeywerk ende andere deelen die nagelvast zijn, peerden en koyestaelen, schuere en andere battimenten, groot 71 aren 70 centiaeren (233 roeden), alle gestaen en gelegen binnen de commune van Erembodegem gebuchte ter Joden'.

Deze belangrijke verkoop werd ook aangekondigd in de 'Gazette van Gend, Annoncen ofte Waerschouwings-blad', nr. 437 van 15 februari 1816 en werd gehouden 'ten huize en herberge genaemd den Blindenman, tot Erembodegem aen den Geeraerdsbergschen steenweg'.

De verkoop omvatte niet alleen de hoeve, maar nog zestien andere percelen gingen onder de hamer. Dit alles was eigendom van landbouwer Dominicus Van Gucht 'gedomicilieert tot Erembodegem, ende alsnu woonachtig tot Denderhautem'.

De koop van de hofstede en molen werd ingezet op 2000 franken en van 'de prijs aenwijzinge hiervooren geseyd is ten dien wijze een eerste waschlicht ontstoken om te constateren volgens dewelke de hoogenissen die zullen gegeven worden gedurende dat het selve brand'. De negenthienste waschlicht ontstoken zijnde hebben gebrand en zijn uytgegaen zonder dat er nog iemand verhoogd heeft, opeenvolgelijk is het gemelde hof

Ankerpunt van de koning (hoofdass)

definitievelijk verkogt voor de somme van Dryduizend vierhonderd franken aen Sieur Andries Coppens, herbergier tot Nieuwerkerken die de conditiën aenveird heeft. Den genoemden Andries Coppens principaelen kooper heeft verklaard niet te kunnen schrijven of teekenen’.

De notaris liet nog noteren dat *hij bezig geweest is van een ure naer den middag tot twelf uren van den avond.’*

Andries Coppens kocht naast het hof en de stampmolen nog een hoplochting van 8a, gelegen rechtover de hoeve en een weide (den Crommeersch) van 20 aren, gelegen in de Geitegem in Erembodegem.

Andries Coppens was herbergier in Nieuwerkerken (° 21-11-1776 en + Erembodegem 19-05-1843) en was gehuwd met Joanna Constantia Quintyn (° Denderhoutem 19-12-1776 en + Erembodegem 13-04-1866).

In een briefwisseling (2) lezen wij dat Andries in 1931 twee paarden en vier koeien had. In dat jaar vroegen zij vrijstelling van militaire dienst voor hun zoon Petrus, die hard nodig was op het boerenbedrijf, om het zware werk te doen. Een arbeider konden zij niet betalen.

Waarschijnlijk duurde het wachten op de vervanging door zijn broer wat lang, want op 05-08-1831 werd hij als deserteur van het Infanterieregiment in Gent gerapporteerd. In 1832 was hij terug in dienst bij hetzelfde regiment. Uiteindelijk kreeg broer Josephus de toelating om zijn broer Petrus te vervangen voor de militaire dienst.

Zij kregen 8 kinderen, 5 werden geboren in Nieuwerkerken en de laatste vier in Erembodegem. De jongste Domien (° 1825) gehuwd met Anna-Maria De Cock (ex. Herdersem) kregen 7 kinderen en bleef op de hoeve.

Petrus Franciscus, ° 1869 en + 1882
 Felix Guido, ° 1870 en + 1874
 Lodewijk, ° 1872, ongehuwd
 Maria Celina, ° 1873, huwde met Petrus Coppens (ex. Denderhoutem)
 Joanna Hortensia, ° 1875 en gehuwd met Jan Baptist D’Hondt
 Frans Felix, ° 1877, huwde Emilie De Rijck

Maria Amelia, ° 1880, gehuwd met Charles Thiberghien.
 Lodewijk en Felix (Felken) bleven op de boerderij.
 Felix en Emilie kregen vier kinderen:
 Frans, ° 1921, huwde Elza De Rijck (ex. Nederhasselt)
 Albert, ° 1922, huwde Julia Ascherickx (ex. Denderleeuw)
 Jozef, ° 1925 bleef ongehuwd
 Cyriel, ° 1926 en overleden op 25 jarige leeftijd.

Frans en Elza beheerden de hoeve samen met Jozef. In 1953 werd Frans eveneens vertegenwoordiger van de Boerenbond (levering van vetten, zaden en granen) en dit tot 1996.

WdL.

1- Naast deze molen was er nog een stampmolen van Gillis Buysse in Heldergem (HK, 1996, nr. 3), van Domien De Graeve in Haaltert (HK, 1997, nr. 3) en van Bernardus De Loose in Haaltert (HK, 2002, nr. 3).

2- SAA, briefwisseling Erembodegem

Met dank aan Elza Coppens-De Rijck en aan John Verpaalen.

Verdwenen bedrijven te Haaltert

Molenbouw Henry Van de Velde

Alerte weggebruikers zullen wellicht de fraaie afbeelding van een windmolen opgemerkt hebben aan de woning nr. 91 op de Hoogstraat, bewoond door Herman Van de Velde.

De afbeelding onthult een interessant verhaal.

Huidige woning Hoogstraat 91

Woonhuis familie Seminck, Hoogstraat 91

Dit pand was eigendom van de familie Seminck. Petrus Franciscus Seminck, wagenmaker, huwde op 29 april 1853 met Cecilia Morrey uit Welle. Zij vestigden zich op de Hoogstraat en kregen 7 kinderen. Een zoon Camille, molenmaker, bleef ongehuwd en samen met zijn eveneens ongehuwde zus Maria Adeline verbleven zij in het ouderlijk huis. De jongste dochter, Maria Thérésia Seminck (° Ha, 29-03-1867 en + Ha, 05-12-1961), huwde met Frans Van de Velde (° Ha, 04-12-1867 en + Ha, 14-09-1930) in Haaltert op 30-05-1892 en kregen 10 kinderen, waarvan 8 geboren in Haaltert en twee in het naburige Kerksken-Terlicht, waar zij een periode gewoond hebben. Daar werden ook de eerste molenactiviteiten uitgevoerd. Vader Frans werkte samen met zijn zonen Henry en Jozef. Na WO II nam Henry de zaak over en zijn broer Jozef ging elders aan het werk.

Helaas, zij werden niet gespaard van dramatische gebeurtenissen, vijf kinderen overleden in hun 1ste levensjaar.

Een zoon, Henry (° Ke, 14-05-1904 en + 05-12-1961) huwde Anna Leontina De Schrijver (° Welle, 24-02-1906 en + Ha, 03-08-1992). Hij voelde zich geroepen het beroep van zijn vader uit te breiden en vestigde zich omstreeks 1945 op de Hoogstraat naast de toenmalige jongensschool.

In het atelier:
Henry Van de Velde,
Maurits De Schutter en
Jozef De Cock (Borsbeke)

In het atelier:
Jozef Heyman,
Maurits De Schutter
Henry Van de Velde
en Victor Heyman

Raderwerk klapscheutmolen

Henry ging door het leven als *'melemoukers Ri'* en bouwde het bedrijf uit tot een moderne onderneming. Waren de eerste activiteiten vooral gericht op herstelling van water- en windmolens, later specialiseerde hij zich in het vervaardigen van mechanische molens. In de jaren 50 waren ook twee van zijn zonen (Jozef en Victor) actief in de zaak. In die perio-

de zijn er belangrijke wijzigingen ontstaan in het molenbedrijf. De automatisatie deed haar intrede en de vroegere houten constructies werden vervangen door metalen onderdelen.

Molenaar Johan De Punt van Mere noteerde dat de Kruiskoutermolen (een vroegere Jezuiëtenmolen) in 1921 ontmanteld werd in Nieuwerkerken en verplaatst naar Mere. De koper, wagenmaker Jozef Van der Haegen uit Mere, bouwde de molen opnieuw op met de hulp van molenbouwer Frans Van de Velde uit Haaltert, vader van Henry.

De huidige eigenaar van de Klapscheutmolen in Wambeek, Wies De Troch, wist ons te vertellen dat bij één van de restauraties van de molen *'te Haaltert bij de bekende molenbouwer Henry Van de Velde een compleet gietijzeren raderwerk voor drie koppel maalstenen gekocht werd'*.

Familie Frans Van de Velde-Maria Seminck

Vlnr: Celestien Van de Velde x Martha De Weerd (ex. Roeselare), François VdVelde, Martha VdVelde x Remi Bogaerd, Alice VdVelde (religieuze), Marie Seminck, Jozef VdVelde x Josefien De Wolf (ex. Hofstade), Henri VdVelde x Anna Leontine De Schrijver.

Alice (Zuster Gemma) werd geboren te Haaltert op 17 december 1897 en trad binnen bij de Zusters van Maria te Brakel waar zij op 11 oktober 1923 geprofeest werd. Zij overleed op 10 september 1976 in het O.L.Vrouw Hospitaal in Oudenaarde.

Naast deze molens werden werken uitgevoerd in Zarlarding (watermolen De Postman), in Mere (watermolen De Wolf), in Aspelare (watermolen Prieels), in Erembodegem-Terjoden (molens Caigneaux), in Haaltert (molens De Coene en De Graeve), e.a.

De firma 'Molenbouw H. Van de Velde - De Schrijver, Constructeur de Moulins, Haaltert' nam een belangrijke plaats in op de Belgische markt.

In 1950 was er een stand in paleis 11 op het 'Salon van Machines voor de landbouw' op de Heyzel te Brussel. Onze dorpsgenoot heeft ook samengewerkt met het Zwitserse molenbedrijf Magos, later overgenomen door de firma Bühler.

Nadien was hij actief in Kleinbettingen (Lux.), waar hij in 1958 een werkongeval had met ernstige gevolgen. Drie jaar later overleed hij.

Willy De Loose

Met dank aan:

Familie Van de Velde voor inzage van de documenten en gebruik van het beeldmateriaal.

Wies De Troch, eigenaar Klapscheutmolen in Wambeek (Ternat)

Johan De Punt, Mere

Documentatiecentrum

Wij danken:

Lucienne De Brouwer Liedekerke: schilderij (kerk en ouden bareel, Kerksken)

Willy De Pril, Haaltert: bidprentjes

Marc Beelaert, Haaltert: foto's en doopakte reuzenkind van Naren en Jeanette
Derry Steenhout, Haaltert: doodsbrieven

Wie helpt?

Uit het familiearchief van Ida Van Impe (Hoogstraat, Haaltert) ontvingen wij een reeks prachtige foto's, waaronder bovenstaande opname.

Tot heden werd onze zoektocht naar de identiteit van het gezin (of gezinnen) nog niet beloond.

Misschien komt er met de hulp van onze lezers enige opheldering?

Uitnodiging tot de boekvoorstelling

op zondag 2 oktober om 11 uur in het Warandegebouw, St.-Goriksplein, 17 te 9450 Haaltert.

'Bijdrage tot de Geschiedenis van de Rijkswachtbrigade te Haaltert 1901-2001'
van William Van den Berghe, rijkswachter o.r.

Wij bieden graag een aperitiefje aan.

Wil jullie aanwezigheid bevestigen (info@hkhaaltert.be of bij de auteur),
waarvoor dank

Aansluitend gelegenheid voor een bezoek aan het 'Museum WO II' in hetzelfde
gebouw.

Van harte welkom

De lotgevallen der bannelingen (VIII)

De eerste Zondag van Vasten

't Was een schoone heldere dag, de zon stond aan het uitspansel des hemels te schitteren en zond reeds een aangename warmte over de aarde. 't Was zondag en wij hadden tot den

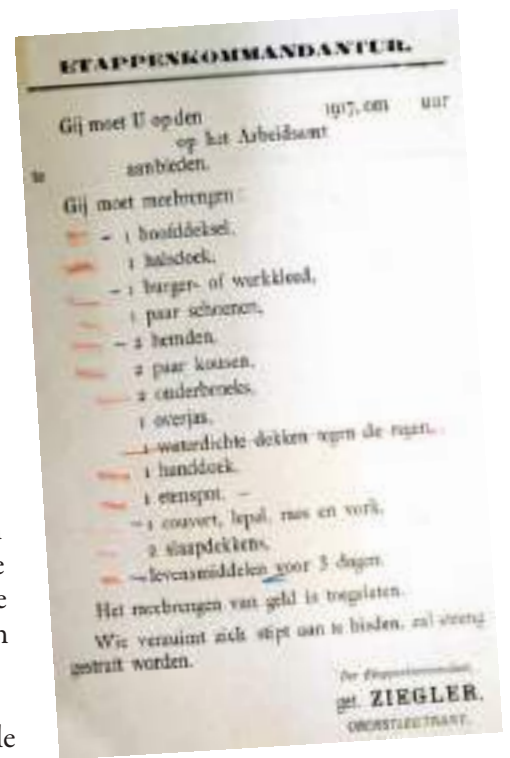
middag het gewoon slafelijk werk verricht, dus hadden wij den namiddag vrij, doch wat aangevangen, want wij waren als in een vogelmuit opgesloten. Allen zaten daar, in overwegingen verslonden, want immers het was de eerste zondag van den Vastentijd. 't Was juist het uur waarop de meditatieën voor de geloovigen moest een aanvang nemen in de kerk onzer verwijderde parochie. Met droefheid overwogen zij dit alles, en dachten aan de oogenblikken wanneer de kerkelijke diensten zijn afgeloopen en allen naar huis spoeden om een lekker brokje te eten wijl wij hier lijden moeten van honger. Wanneer de middag was aangebroken sprak er een onzer gezellen zich naar de kermis te begeven en allen braken in eene verwensching los tegenover de Duitsche bandieten. Want, ja het was hier kermis te steenweg welk feest dikwijls wierd bezocht. Hij trok zijne zondagskleeren aan alsook zijne schoenen en waarlijk hij ging de deur uit onder een spottend gelach. Een kwartuur tijd nadien kwam hij terug en zegde aan ons: 'Jongens de tijd van feesten en kermissen is voor ons voorbij', want nauwelijks was ik buiten onze barrak in feestgewaad getreden of daar wierd ik door een grijze, ik weet niet hoe hem te noemen, maar hij had een stok op den rug met een groot mes daarop, aangesproken, en vroeg waar ik henen wilde. Op mijn antwoord dat ik naar de kermis ging, heeft hij mij daar een stoot gegeven dat ik mijn leven lang onthouden zal. Wanneer ik vroeger met een schoon jeugdig meisje, blozend als een roos, frisch als eene lelie, met van liefde brandende oogen, die mij vol vreugde belonkten naar de kermis trok, dan ben ik zulks nog nooit tegengekomen, want steeds had ik zulke dagen in vreugde en vermaak doorgebracht. Wanneer ik dan met dat meisje welke ik mijne

liefste noemde mij huiswaarts richtte, het dunkt mij dat ik niet moet zeggen wat er dan in mijn herte omging, welke zalige en genotvolle genoegens mij dan omringden.

Na die uren in stille vreugde overgebracht te hebben ging ik met mijne kameraden nog een goede pot pakken en ammuseerden ons tot laat in de avond. Maar nooit van mijn leven heb ik zulke oogenblikken beleefd zoals dezen namiddag. Wij dachten aan de afscheidswaarden die wij hadden gewisseld bij het vertrek uit ons dierbaar oord. Zoo stroomden dan al onze gedachten te samen en opnieuw snaptten lange zuchten uit onze borst en de tranen ontsprongen aan onze oogen. Doch neen, wij mogen ons niet altijd aan de droefheid prijsgeven en wij zongen een liefdelied uit de vroegere jongelingsdagen, waardoor onze gedachten opnieuw wierden afgeleid en een weinig opgebeurd brachten wij de verdere uren van den avond door.

De wreedheid van een Docter

Sinds eenige weken hadden wij een doctor die een goed hart had ten onzen opzichte, wanneer wij tot hem toegelaten wierden, altijd had hij een goed woord voor ons en steeds had hij een glimlach op zijne lippen, ja uit zijne oogen straalde de vrolijkheid en goedheid tot ons. Reeds veertien gelukkigen waren op de lijst der ontlastingen ingeschreven. Doch dezen was te goed voor ons, zwijnhonden, want op een morgen was hij vervangen door eenen dier spitsboeffen die ons lijden en ellenden deed vergrooten zooveel hij daartoe kon helpen. Zeer velen lagen in de krankstube, van dezen die hunne voeten waren vervrozen en wier vingers als ware verpletterd. Al deze lijdende broeders wierden naar het werk gezonden en eenigen naar het hospitaal, al de ontlastte moesten nogmaals verschijnen,

dat was de eerste maal dat zulks was gebeurd. Na allen streng onderzocht te hebben, wierden er van die veertien gelukkigen nog twaalf in droefheid gedompeld, daar er slechts twee mochten het lijdensoord verlaten en zich naar hunne geliefden mochten begeven, de andere twaalf moesten zich opnieuw tot den arbeid begeven. Wie zal ooit de droefheid en wanhoop dezer droeve helden beschrijven. Ja, wanneer gij u zulks verbeeld, dat deze reeds door het lijden en ontberingen slap geworden slachtoffers dier beulen, de verzekerde hoop gekoesterd hadden uit dit slavenjuk verlost te worden, zich opnieuw vastgekleusterd zagen. Oordeel eens wat smart en droefheid dezen leden. Ja, ons hart kwam in opstand tegen deze wreedheid, wanneer wij die wanhoopstranen zagen vloeien van deze zoo diep beproefde lijdende broeders.

Doch wat konden wij verrichten, wat konden wij tegen die beulen uitzetten? Wij moesten onze woede intoomen of een erge straf zou voorzeker gevolg hebben.

't Was op een koude avond, na de dag overgebracht te hebben in vele pijnen was er een onzer medebroeders, op zijne armzalige legerstede uitgestrekt, zijne handen wringend van de hevige smart welke hij te verduren had. De kommandant zijner barrak ging dezen ongelukkigen krank melde dat hij zich moest bij den doctor begeven, doch hij bezat geene genoegzame krachten om zelfs zijn hoofd te verheffen, zoodus was het hem onmogelijk zich bij den doctor te begeven. Ziende dat zijne kwaal toenam van uur tot uur, wierd den doctor in allerhaast geroepen, doch hij was zeer op zijn gemak. Slechts één uur nadien kwam hij te plaatse en vond onze lijdende broeder in hevigste pijnen te zieltoegen. Met een kalmte in wier oogen en wezenstrekken gij met den oogslag de barbaarschheid en onbarmhartigheid zoudt ontwaard hebben, onderzocht hij dezen held met eene schijnbare onverschilligheid. Na een kort onderzoek verkende hij de zieken volkomen gezond. Wij waren verbolgen, immers allen zagen wij genoeg dat, zo niet krachtige geneesmiddelen wierden aangevangen, deze ongelukkige weldra zijn laatste stonden waren gekomen.

De plaatselijke taalmeester nam het woord en sprak: Heer Doctor, gij met uw kennelijk oog kunt toch niet aannemen dat dezen ongelukkigen Belg zijne gezondheid niet heeft verloren en misschien weldra het lijden van deze droeve tijden zal meeneemen in zijn graf. Ha-ha, zoo klonk den bitteren spotlach uit zijn bandietenmond in aller ooren. 't Was alsof een dolksteek onze medelijdende her-

ten verbrijzelden. Wat denkt gij toch, gij domme lieden, deze vervloechten zwijnezel, dien vuile hond, tracht mij te misleiden door zijn janken en kermen, om zijne luiheid bot te vieren. O, heer doctor, hoe wreed, hoe onmenselijk zijt gij toch ten opzichte van dezen zoo droevig lijdende arbeider, nogmaals moet ik u zeggen dat gij deze man vermoord. Wilt gij zwijgen vervloekte hond, zoniet zult gij ook de welverdiende straf niet ontloopen. Wat, gij durft mij, een doctor der Duidsche legers gebieden en raad geven, gij een onderworpen Belg, nog minder dan een zwijnezel of hond. Ik blijf bij mijn verklaring: deze man is volkomen gezond en morgen bij het krieken van den dag zal hij zich tot den arbeid richten ofwel zal hij zijne straf in arrest boeten. Ja, antwoordde den taalmeester, ofwel zal hij een lijk wezen en den slaap der onschuldigen slapen. De zieke antwoordde op deze verklaringen met een flauw gekerm, waarin zijn laatste krachten reeds waren vervat, daarop verliet de doctor de barrak met nog een laatste afschuwelijke blik in 't ronde werpend. Wij waren allen aan 't ziekbed vergadert en twee uren later gaf de ongelukkige in de hoogste pijnen den geest onder het gewezen en gesnik der daar tegenwoordige bannelingen. Terwijl wij om zijn afscheid weenden, was hij reeds in vreugde bij den Oppersten Heer. Des anderen-daags morgend kwam de doctor het lijk schouwen en verklaarde dat hij overleden was aan buikkrampen veroorzaakt door het eten van bedorven spijzen. Twee dagen nadien werd de ongelukkige tusschen vier planken genageld ter aarde gelegd, vergezeld op zijn reis door slechts of 14 of 15 bannelingen, die onder het storten van tranen een laatste vaarwel toestuurden aan hem, die onder beulenhanden was bezweken. Wij knielden neer in 't zand aan het graf, waar noch kruis, noch kroon, noch bloem was neergelegd en stuurden een gebed tot God voor de zielerust van hem die gevallen was als slachtoffer der wreedheden. Ja, daar lag hij nu begraven, zoo verre van huis aan den voet van den berg, in ongewijde grond terwijl misschien zijne vader en moeder vol verlangen den dag afwachtten waarop zij hun zoon zullen wederzien en hem omhelzen. Maar...helaas hij is er niet meer.

(vervolgt)

*Valerie Hunninck
Kerksken*

Heldergem, een dorp in Oost-Vlaanderen... een halve eeuw geleden

Als je van Aalst naar Geraardsbergen rijdt en je kijkt halfweg even naar rechts, dan zie je alleen de magere kerktoren in de diepte. Voor hen die nooit een herberg zagen, is het dal gesculpteerd in de uitloop van de Vlaamse Ardennen en de laatste rimpelingen van de Brabantse heuvels. Eigenlijk is het een straatdorp, want er is maar één weg die de provinciale weg met de andere verbindt en... de slechtste is van België! Daarom komen er nooit toeristen in Heldergem. Het gemeentebestuur schijnt niet over de nodige fondsen te beschikken om hem berijdbaar te maken. Als de harde winter de keien te ver uit mekaar heeft gevoren, wordt er netjes een laagje asfalt over gegoten. Burgemeester en schepenen komen dan met zwellende borst elke pekvlek bewonderen. Langzaam maar zeker, luidt hun slogan, wat in werkelijkheid betekent: 'Gemak is ook een deugd'. Het succesrijkste foefje om stemmen te ronselen blijft echter: 'Wij maken de weg!' Sinds de tweede wereldoorlog zweren de politieke partijen om de zes jaar die eed en de goedgelovige Heldergemnaar trapt erin. Zou het niet goedkoper zijn de Dorpsstraat als historisch monument te klasseren? Ik geloof dat de Heldergemnaar, die in verhouding tot de andere landgenoten een paar wagens meer kapot rijdt op zijn gemeentelijke weg, er tenslotte zou in berusten. Moesten de Vamingen en Walen even vechtlustig zijn als hun geschiedenis beweert dan zou ons Belgenland al lang 'filet américain' zijn. De zaken laten zoals ze zijn is een typische karaktertrek van de Oost-Vlaamse plattelandsbewoner. Hij ziet de hele wereld op zijn teevee, vindt 'modern' een prachtig woord, maar als het erop aankomt de 'new way of life'

toepasselijk te maken op zijn eigen persoon en omgeving, schudt hij koppig het hoofd. Eerst zien wat het nieuwe brengt, zegt hij. Meestal ziet hij zo lang tot hij zijn achterstand niet meer kan inlopen.

Toen op Heldergemse bodem een watertoren werd gebouwd, was het gemeentebestuur zo gul de omliggende gemeenten van water te voorzien zonder er zelf gebruik van te maken. Leve de solide oude pomp, zeiden ze en hieven het glas op hun wijs besluit. Er moest maar eens iets mislopen met die metalen buisjes. Een ontploffing? Een overstroming? Ba, wij zijn individualisten! De enige vooruitgang die Heldergem sinds WO II geboekt heeft, is het aanleggen van het nieuwe kerkhof. Men is er al jaren mee bezig en het is nog niet af. Als het zondagszonnetje schijnt gaan de mensen een kijkje nemen waar ze zullen liggen als Pietje komt. De oude begraafplaats rond de kerk wordt waarschijnlijk een parking van de herberg tegenover de tempel Gods. Maar er is nog een derde kerkhof: dat rond de vroegere kerk waarvan alleen het hoofdaltaar overeind bleef. Het werd een weide (als wij dood zijn groeit er gras op onze buik, zingt men in Vlaanderen) waarin de kinderen destijds kuiltjes groeven om beenderen voor de hond te vinden...De dodencultus is te Heldergem bijzonder in trek. Als de kerkklok op een bepaalde manier luidt, meestal bij het vallen van de avond, weet de gemeenschap dat er een lijk op het dorp is. In elke familie wordt dan het

Curriculum Vitae van de ongelukkige uit de doeken gedaan, met wie hij gevrijd heeft, met wie hij gehuwd is, hoe ver hij het in het leven gebracht heeft en of hij zijn weduwe al dan niet een huis achterlaat.

De plaatselijke heilige is E.H. De Maeyer, pastoor in de 19de eeuw. Op zijn graf staat een kapelletje en volgens sommige bronnen is zijn lichaam nog even gaaf als dat van een 'plechtige communicant'. Alles wat hij bezat schonk hij aan de armen van de parochie, vertelde mijn oma zaliger. In het Heldergerm van vroeger was er inderdaad miserie. De mannen trokken in de lente naar de bietenvelden in Noord-Frankrijk en keerden pas in de late herfst weer. Ze logeerden er in barakken en vochten elke dag tegen de vlooien. De hele winter zaten zij dus thuis hun voeten te warmen aan de 'Leuvense stoof' terwijl moeder haar ogen stekeblind staarde op haar kantwerk. Zodra de kinderen dertien, veertien jaren waren begon pas het rentenieren. Zijn zoons namen de plaats in naar Frankrijk en zijn dochters verloren hun gezondheid in één of andere stoffige spinnerij uit de omgeving. Maar vanaf dat ogenblik kwam er meer vlees op tafel en begonnen de ouders te sparen voor hun ouden dag. Het was eerder uit materiële overwegingen dat er in

Vlaanderen zoveel grote gezinnen waren dan uit werkelijk enthousiasme voor het gebod 'gaat en vernieuw u'. En vandaag?

De jongeman zoekt zo snel mogelijk een vrouw om ijverig met z'n tweetjes te kunnen sparen voor een lap grond, liefst in de buurt van een station waar hij de trein neemt naar Brussel.

Daarna begint hij na zijn werkuren en tijdens de weekeinden en de vakantie, met zijn vader, zijn schoonvader en een makker een droomhuis in elkaar te puzzelen. Als er dan weer wat geld in de la is wordt het gemeubileerd, eerst met een telefoontoestel. De rest volgt na vele jaren. Hij betaalt contant en kiest de beste kwaliteit. Kopen op krediet vindt hij vernederend. Stel je voor dat het aan de oren van de burens kwam?! Om in de grond te zinken van schaamte! Hij koopt ook een kindje of twee, die oma grootbrengt want het is voordelig dat zijn vrouw zo lang mogelijk kan gaan werken om de lening op het huis af te lossen. 's Zondags gaat hij een dagje naar zee of naar de Ardennen of de Antwerpse zoo. Hij gebruikt zijn veertien dagen vakantie om het huis op te knappen, in de tuin te spitten en ruzie te maken met zijn vrouw. Na twintig jaar is het huis eindelijk zijn eigendom; hij is kapot gewroet en probeert op de kosten te leven van het ziekenfonds. De kleine man uit Vlaanderen is moe, vergrijsd, sukkelachtig en stelt zich voor het eerst de vraag: 'Moeder, waarom leven wij?' Ondertussen zijn de kinderen de klassieke, labeurige cyclus van hun ouders en grootouders herbegonnen. En zo zal het blijven zolang de lage lucht de dorpjes tegen de aarde drukt, zo lang de banden met de voorvaders heilig blijven, zolang die dramatische levensernst door de eigenzinnige Vlaamse kop spookt...

Uit 'Dierbaar België, nr. 12-Bijlage Panorama' (auteur onbekend)

Een foto vertelt een verhaal

Naar aanleiding van een zoekertje in de krant i.v.m. een prachtige foto (190 x 25 cm) met daarop een 600-tal leerlingen kregen wij heel snel respons (1).

Mevr. Haemers uit Eeklo die de foto herkende berichtte: *‘Deze foto werd genomen omstreeks 1928 in het toen wereldberoemde franstalige ‘Notre Dame aux Epines’ (O.L.Vrouw-ten-Doorn) instituut in Eeklo waar ik leerlinge was. Op de foto staan de leerlingen van de Lagere en Middelbare klassen en van de Normaalschool.’*

Een tweede reactie kwam van mevr. Brigitte Malcolm uit Gent: *‘Ik ben in het bezit van de bewuste foto. Mijn moeder was in de jaren 1925-28 op internaat in het Instituut O.L.Vrouw-ten-Doorn in Eeklo.’*

Voor de opname van deze foto werden de leerlingen in een halve cirkel geplaatst. De panoramische camera stond op een speciaal statief. Het fototoestel aangedreven door een veerwerk kon bewegen van links naar rechts terwijl hetzelfde veerwerk het synchrone filmtransport verzorgde binnen in het toestel. Het negatief van deze foto heeft dezelfde afmetingen als de foto.

Contacten met de archivaris van de school bevestigden het bericht van deze dames en zij was zo vriendelijk ons meer informatie te verschaffen:

‘Opvallend is: in werkelijkheid stonden de meisjes in halve cirkel, maar door de speciale fotoapparatuur, die traag maar zeer deskundig draaide, is ’t alsof ze op één rij staan- dit is gezichtsbedrog maar geeft een prachtig geheel.’

Eén van de spilfiguren van het instituut was onze dorpsgenoot, Marie Emilia Lauwereys, dochter van Arsène (° Ha, 12-09-1832 en + Ha, 28-10-1916) en Leontine Bleys (° Ha, 30-03-1848 en + Ha, 05-08-1938). Arsène huwde een eerste maal met Marie Therèse Meganck die overleed op 07-01-1862. Ze kregen 5 kinderen, Carolus (° 1862 en + 1942- burgemeester van Haaltert van 1922 tot 1938), Maria Constantia (° 1864 en + 1883 ongeh.), Josephina Caterina (° 1865 en + 1927), Emma Bernardina (° 1867 en + 1876) en Maria Ludovica (° 1869 en + 1892 ongeh.).

In zijn tweede huwelijk met Leontine Bleys, kwamen er tien kinderen waarvan er drie in de eerste levensjaren overleden: Maria Catherina Emilie Irma (° 1870 en + 1872), Marie Emilia (° 1871 en + 1948), Maria Antonia Evelina (° 1872 en + 1873), Maria Victorina Valentina (° 1874 en + 1875), Pieter Karel Jozef (° 1875), Arsenius Maria Joannes (° 1876), Guillielmus Afons (° 1878 en + 1940), Maria Ludoviva Helena (° 1881), Maria Josepha Anna (° 1886) en Maria Pieter Frans (° 1889 en + 1891).

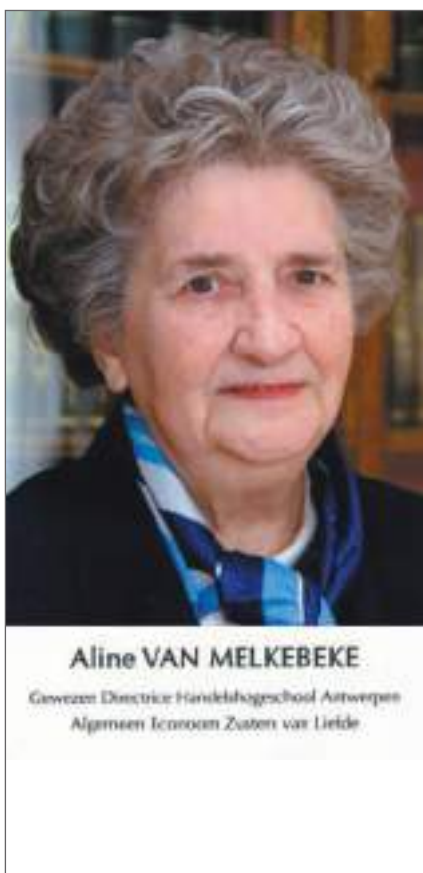
Zuster Euphonia, Arsène Lauwereys en echtgenote

Burgemeester Charles Lauwereys

Marie Emilia, de vierde van de meisjes, trad in bij de Zusters van Liefde te Gent en legde op 27 augustus 1895 haar geloften af onder de naam Zuster Euphonia.

In 1896 liep zij school in O.L.Vrouw-ten-Doorn en behaalde het diploma van onderwijzeres en werd onmiddellijk aangesteld als lerares in *'de opvoedkundige vakken en didactiek'*. In 1920 werd zij schoolhoofd

van de kleuterklassen en directrice van de normaalafdeling voor kleuterleidsters. Zij overleed te Eeklo op 11 november 1948.

De archivaris bezorgde ons een (waarschijnlijk onvolledige) lijst van meisjes uit onze deelgemeenten die school liepen in het O.L.Vrouw- ten- Doorn. Naast een Lagere afdeling waren er ook opleidingen voor kleuterleidster, regentaat en humaniora.

Josephine Lauwereys, Haaltert
 Laura De Conseth, Denderhoutem, 1920
 Georgette Wijnants, Denderhoutem, 1923
 Caroline Van Oudenhove, Denderhoutem, 1923-1934
 Odille De Swaef, Denderhoutem, 1925
 Elza Van den Bruelle, Haaltert, 1927
 Alice Muylaert, Denderhoutem, 1931
 Rachel De Schepper, Denderhoutem, 1935
 Paula Van der Poorten, Denderhoutem, 1940
 Yvonne Kiekens, Denderhoutem, 1945
 Suzanne Van Liedekerke, Haaltert, 1947
 Aline Van Melkebeke, Haaltert, 1950.

Aline werd geboren te Haaltert in de Edestraat op 22 april 1925 als dochter van Jozef en Maria Bleys.)

Zij trad binnen bij de Zusters van Liefde te Gent op 16 september 1947 en verbleef er voor het postulaat en noviciaat tot juni 1950, waarna zij verhuisde naar O.L.Vrouw-ten-Doorn om er het diploma van 'Letterkundig Regentaat' te behalen.

In 1953 werd zij verplaatst naar de Handelsschool voor juffrouwen.

Zij behaalde er de titels van licentiaat in de Handels- en Consulaire en Financiële Wetenschappen en behaalde nog een licentie in de Economische Wetenschappen aan de KUL.

In 1959 werd zij aangesteld als directrice van de Handelshogeschool in Antwerpen en in 1987 werd zij ook benoemd tot Algemeen Econoom Zusters van Liefde en dit tot 2000. Zij overleed in Melle op 14 november 2015 (2).

Lisette Van Liedekerke, Haaltert, 1953
 Liliane Van Liedekerke, Haaltert, 1957
 Jacqueline Van Vaerenbergh, Haaltert
 Lena Van Impe, Haaltert, 1952-1957
 Lutgart Van Impe, Haaltert
 Maria Roelandt, Haaltert, 1956-1962
 Rita Coppens, Haaltert, 1958
 Beatrice Coppens, Haaltert
 Godelieve De Rijck, Haaltert, 1958-1964
 Magda Vonck, Kerksken, 1968
 Olga Vonck, Kerksken

Marie-Paul Piron, Haaltert
 Christine Van den Bossche, Denderhoutem, 1970
 Magda Van Oost, Haaltert, 1973
 Monique Langendries, Haaltert, 1975
 Greta Anckaer, Denderhoutem, 1978
 Veerle Duym, Kerksken, 1978
 Marianne Bosteels, Haaltert, 1980
 Petra Geeroms, Denderhoutem, 1985
 Els Welleman, Kerksken, 1989
 Dina Baetens, Kerksken, 1989

Wal

1- De foto werd door Wim Allaer ontdekt in de woning van Clement Van den Bruelle.

2- Zie ook Linaal (Fredy De Schrijver, Nieuwerkerken) jg.32, 2009, nr.2

3- Met dank aan Raymond Van Landuyt (foto's) en aan E.Z.Archivaris O.L.Vrouw-ten-Doorn.

Als in Denderhoutem de oogst werd binnengereden...

De oudsten van onze dorpsgenoten hebben de geleidelijke overgang meegemaakt van het handwerk op het veld en in de schuur naar het machinaal werk, van de handwerktuigen naar de modernste landbouwmachines. De boeren wisten goed wanneer het koren rijp was en moest gepikt worden. De oudsten pasten de nagelproef toe: als er geen vochtigheid meer uit de halmen kwam, was het koren rijp om geoogst te worden. Men kon ook luisteren naar de klank van de ruisende graanhalmen, het weer speelde hierbij een grote rol: bij heet juliweer ging "den oogst rap aan", d.w.z. dan begon het graan te klinken, een teken dat het rijp was. Eind juli (rond 21 juli) begonnen de boeren met de voorbereiding van de oogst. De pikken werden bovengehaald om "geklopt" te worden. Toen het machinaal verwerken van de oogst nog niet gebruikelijk was in onze streken, tenzij op zeer grote bedrijven, nam het maaien met de pik een belangrijk deel van de zomertijd in beslag.

Archief Luc pots

Vroeger werd er vooral tijdens de winterperiode in de schuur gedorst met de dorsvlegel en het gedorst graan werd daarna met de wanmolen gezuiverd.

Na enkele dagen goed weer sprak de boer van de oogst 'in te schuren', dit betekende naar de schuur brengen om het op te bergen. Hij vergewiste er zich eerst van of de schoven binnenin wel goed droog waren. Het binnenhalen van de oogst gebeurde met de kar. Om het laadvermogen van de kar te vergroten werden vooraan en achteraan op de karrebak "lieëjern" - een raamwerk uit lichte houten balken - geplaatst dat langs beide zijden overhelde en aldus toeliet meer schoven te stapelen dan de bak normaal kon bevatten. De schoven werden met een gaffel op de kar gestoken waar de "loaër" (lader) laag per laag schikte. Als de wagen volgeladen was, werd het "voer" binnengehaald.

Nadat het voer in de schuur was gereden moest het afladen of lossen gebeuren. De schoven werden in "den tas" gestapeld en tijdens de winterperiode werd in de schuur gedorst met de dorsvlegel. Het gedorst graan werd daarna met de wanmolen (hiernaast de wanmolen van de verdwenen hoeve Hector Baeten) gezuiverd.

Het vlegeldorsen heeft definitief zijn plaats ingenomen tussen onze folkloristische gebruiken op bv. de oogst- en pikfeesten.

Walter Van Eeckhout herinnert zich nog heel goed hoe op hun boerderij in "de Fluit" (den Beneesjten Berreket) tijdens het groot verlot het oogsten werd begonnen met de gerst te "pikken".

"Zoals ik mij nog herinner werd dit gedaan met een pik en een pikbaak maar al vlug werd er een pikmachine aangekocht en beperkte het pikken met de pik zich tot het maken van gangen om zo weinig mogelijk graankorrels te verliezen. Want met paard en pikmachine dwars door het graanveld rijden bracht wel aanzienlijk verlies aan graankorrels mee. Met de pikmachine dienden we wel nog de "pikkelingen" te binden met het stro van de pikkeling zelf

Hierboven een foto uit het archief van de familie Van Vaerenbergh - de trotse eigenaars van de allereerste pikmachine in Atom - herkennen wij vooraan links Achiel Evens en rechts van hem Karel Van Vaerenbergh. Op de achtergrond de woning van Joseph-Modest Van Vaerenbergh, de uitgever van "lacets-werk" ofte (Brusselse) kant tegenover de voormalige afspanning "In den Bareel"

hetgeen wel volgekraste armen en benen (korte broek, t-shirt) opleverde door het stekelige stro. De wasbeurt na het werk was dan ook een marteling: het water met zeep in al die krassen op armen en benen was alles behalve leuk.

Al vlug volgden de rogge, tarwe, haver om geoogst te worden. Bij het plaatsen van de "stuiiken" (mantels) werd erop gelet dat dit aan de gepaste lange zijde van het stuk land gebeurde om de rest te kunnen omploegen en te bezaaien met rapen (loof).

Het dorsen van de binnengehaalde graansoorten was een hele belevenis maar ook niet zo prettig voor de armen en benen want hetzelfde als bij het "pikken" deed zich voor: volgekraste armen en benen en bovendien nog veel stof zodat we het uiterlijk van Zwarte Piet benaderden. Het was wel plezierig om zich te kunnen wentelen in het kaf van vooral de haver."

Vanaf de 19de eeuw schakelde men geleidelijk over van vlegdorsen naar dorsen met de machine. De allereerste "batteuse" ofte dorsmachine in Atom was waarschijnlijk die van Remi Provost - de vader van meester Willy Provost - die als

noeste Vlaming in Amerika een serieuze spaarpot dollars bijeen had gespaard waarmee hij niet alleen begin de jaren dertig een huis kocht in "den Daal" maar ook een dorsmachine en een "batteuse" verbonden en aangedreven met een lange platte riem. In de oogst kwamen de boeren ter plaatse met een groot "voer" om te laten dorsen maar, eenmaal de oogst in de schuren stak trok hij samen met zijn broer Theofiel, "Fiel", van boerderij tot boerderij om ter plaatse te gaan dorsen. Dat gebeurde dagelijks tot in de maand maart.

Bij heel grote boeren moesten ze soms 2 à 3 dagen dorsen, dikwijls met enkele weken tussenpoos omdat er niet genoeg zolders waren om al dat graan te laten drogen.

De Westvlaamse Leon Claeyns bouwde na de Eerste Wereldoorlog al een maaidorser aangedreven door een paard in een rosmolen. Daarna bouwde hij al vlug semi-dieselmotoren en vervolgens dieselmotoren met zijn firma "Werkhuizen Leon Claeyns". Die motoren werden gebruikt om de dorsmachines aan te drijven.

Archief Willy Provost

Zoon Louis (1908-1980) vervoegde zich bij het bedrijf in 1928. Na vier jaar voltooide hij zijn eerste zelfgemaakte dorsmachine.

Hiernaast een foto van een slaglijstdorsmachine prachtig beschreven door Walter Van Eeckhout:

"De eerste dorsmachine die onze oogst kwam dorsen was die van een familielid, Michel Cobbaut (Cobbaert?). De machine was zeer klein en werd aangedreven door een elektrische motor. Deze motor was lomp, zwaar en

nam veel stroom van het net. Hij stond opgesteld op een soort slede die men via zware ijzeren stekken verankerde in de grond. Voor de elektrische voeding kwam een elektricien van de maatschappij om een kabel rechtstreeks op het elektriciteitsnet aan te sluiten en dit op de elektriciteitspaal aan het hekken van onze boomgaard. Die dorsmachine met de motor moest men met een paard gaan afhalen bij de eigenaar ervan en na het dorsen werd de machine teruggevoerd. Deze machine kon het gedorste stro niet samenbinden en achteraan moest er dus genoeg volk staan om het stro dat uit de machine viel bijeen te rapen en terug in bundels te binden. Om het stro in de machine te brengen was er een man die de bundels aannam en met een scherp mes

het bindsel van de bundel doorsneed en dan het stro doorgaf aan de "instecker". Het insteken gebeurde geleidelijk aan en er mocht niet teveel stro tegelijkertijd worden "ingestoken" anders "verslikte" de machine zich en stopte ze volledig op. Voor de mensen die hielpen was het steeds oppassen geblazen voor de aandrijfriem van de machine want de elektromotor stond ongeveer op een 6 à 8m verwijderd van de machine en het gevaar was tweërlei: men kon er door onoplettendheid tegenaan lopen of de riem kon breken wat in beide gevallen ernstige verwondingen kon veroorzaken."

Dit model van slaglijstdorsmachine bracht Claeys uit in de jaren 1930, op een moment dat al heel wat meer performante modellen bestonden. Het was een goedkoop model dat specifiek voor de kleinere boer bedoeld was die het dorsen in eigen hand wilde houden en niet afhankelijk wilde worden van de dorsondernemers die met hun grote dorsmolens de boerderijen bezochten.

In deze dorsmachine, aangedreven door een externe stevig verankerde driefasige elektrische motor 3 x 220V., werden de graankorrels gescheiden van de aren. De graanhalmen werden in de breedte in de dorsmachine ingebracht. Het gedorste graan werd door middel van zuigwind van het kaf gereinigd en in zakken verzameld. Het kaf werd met een kafblazer via een lange (kachel)buis weggeblazen. Het stro werd al schuddend aan de voorzijde manueel in bussels terug gebonden. Dit model was niet bedoeld voor transport, maar kon wel met de dissels en de niet al te kleine wielen verplaatsingen van schuur naar erf en omgekeerd aan.

Maar ofschoon de rondreizende dorsondernemers tijdens de jaren twintig en dertig heel wat werk verzetten, werden op verre na niet alle vlegels aan de muur opgehangen. In de loop van de jaren dertig werd de elektrische drijfkracht op de meeste hoeven geïnstalleerd.

En de loondorsers kregen concurrentie van de elektrisch aangedreven kopdorsers.

"Dit systeem werd vlug vervangen door een tractor die de dorsmolen, groter van formaat, voorttrok bij het transport van de ene hoeve naar de andere en tegelijkertijd werd achteraan de dorsmolen ook een vaste pers gemonteerd die echter nog de lange losse balen opleverde: de persing was nog niet sterk en het stro lag min of meer in de lange richting van de baal. Pas later kwam de pers, die sterk perste en die men kon afkoppelen van de dorsmolen en dus ook gebruikt werd voor het persen van het hooi. Dit type dorsmolen was al voorzien van heel wat andere snuffjes: automatisch doorknippen van de bundel, liftje om de zakken omhoog te brengen zodat men ze gemakkelijk kon overnemen op de schouder,

enz. Inderdaad, in die tijd droeg men de zakken (half op de schouder, half op de rug) naar de graanzolder via een trap of een ladder en het gewicht was wel wat meer dan 50kg."

Na de Tweede Wereldoorlog verving de tractor de diesellocomobiel die geen trekwerktuig was en slechts gebruikt werd voor de aandrijving. Voordien moesten de boeren immers de dorsmachine en locomobiel met een paardenspan naar hun schuur halen. In de jaren vijftig waren de dorsondernemers zelf uitgerust met een tractor en brachten ze hun machines zelf naar de boerderij waar ze direct aan de slag konden. Er was ook niet meer zoveel volk nodig want aan de dorsmachine was een mechanische bindmachine aangesloten.

De komst van de dorsondernemer was een gebeurtenis op zich. De burenen leerden opnieuw samenwerken, want geen van hen had mankracht genoeg om het tempo van de machine te volgen.

Schoven aanwerpen, het gedorstte stro opbinden en terug intassen, het graan op zolder dragen, kaf en afval opruimen,... het kon alleen maar gebeuren met vereende krachten. Zelfs de kinderen droegen hun steentje bij: schoven aanwerpen, banden lossnijden, kaf naar de kafzolder brengen,... Het was wel geen zwaar werk maar stofferig.

"Doordat er ook voor de geburen geploegd, gezaaid en geoogst werd was er bij Provost en bij Schollaert (beiden woonden in de Stichelen) de mogelijkheid om met een "voer" stro ter plaatse te gaan, alles te laten dorsen en dan met het graan en het stro geperst in balen terug naar huis te keren om daar te lossen. Uiteraard moesten mijn broer en ik daar ook bij helpen."

"De dorsmolen van "Zjeevens Fiel" (Theofiel Provost, broer van Remi) stond in de Stichelen (kant Dries) onder een afdak dat hij speciaal had gebouwd om de molen in onder te brengen als hij niet op een boerderij stond. Als ik mij niet vergis was Fiel licht gehandicapt (van een accident denk ik): hij mankte wel. Naar ik vermoed had hij altijd de beste dorsmachine en hij kocht dus regelmatig een nieuwe. Zoals ik al schreef werd een "voer" naar hem gevoerd maar dat was altijd aanschuiven: speciaal voor de wachtende karren werd er naast de betonweg ongeveer een meter kasseiweg aangelegd zoals nu nog altijd zichtbaar is. Zijn eerste tractor was een groene met een éencilinder dieselmotor met langs een zijde een zwaar vlieg-wiel (hetgeen nodig was door die éencilinder) en de andere zijde de aandrijfpoelie voor de dorsmolen.

Ook bij Omer Schollaert in de Stichelen (kant Daal) zijn wij op het laatste naar toe gegaan omdat hij ook veel koeien had en met de toen ingevoerde melkcontrole die mijn vader deed hadden wij dus niet veel keuze. Ik weet alleen dat zijn vrouw en dochter afwisselend met hem op de

dorsmolen stonden om de pikkelingen in te schieten (een snijder was er dan niet meer nodig). Hij gebruikte ook degelijke dorsmolens en tractoren en er was denk ik een soort van gezonde wedijver tussen hem en Provost."

Dat de dorsmoleneigenaars dit gaarne deden was normaal: bij de boeren werden de schoven gestapeld in de "mijt" (hangar) of in "den tas" (schuur) want volop in de oogst was er te weinig tijd om te dorsen: de volgende graansoort moest geoogst en het vrijgekomen land geploegd voor "het loof", enz.

Later kwamen dan de pikdorsers en ging alles nogmaals vlugger en gemakkelijker."

Hier eindigt ons verhaal over dorsen en de grote revolutie die onze generatie heeft kunnen meemaken: nu pikken en dorsen wij het stro in één zelfde bewerking.

© Luc POTS

Tentoonstelling "Noodgeld"

Op 22 mei jl. organiseerden wij in het kader van 'Dag van het Park' een boeiende tentoonstelling 'Noodgeld in WO I'.

Twee van onze medewerkers, Antoine Bockstaele en Marc Stalpaert presenteerden unieke munten en bankbiljetten geput uit hun rijke verzameling. De tentoonstelling genoot heel wat belangstelling en interesse bij de bezoekers.

Naar aanleiding van de geplande tentoonstelling 'Einde WO I' zullen wij dit zeker herhalen in 2018.

Een voornaam huwelijk te Haaltert - 1913

Voor de bruidskeuze bleven eertijds de trouwlustigen in hun eigen maatschappelijke klasse. Een eeuw en meer geleden kwamen de buurt of de eigen parochie in aanmerking om op zoek te gaan naar de ware liefde. Wie buiten het dorp zijn kans wilde wagen, moest rekening houden met tegenkanting van concurrenten, die de 'vreemdeling' niet altijd enthousiast onthaalden en in het slechtste geval soms afdreigden. Het was de tijd dat de jeugd, vooral de jonge meisjes, weinig vrijheid genoten. Zij ontmoetten dan de jonge mannen slechts tijdens de dorpskermis, bij een feestelijkheid, een bedevaart of een godsdienstige manifestatie in een nabijgelegen dorp.

Bij de volksklasse verliep een huwelijk zeer eenvoudig bij gebrek aan financiële middelen en moest men het vaak stellen zonder feestelijkheden, of soms bleef alles beperkt tot een paar 'druppels' met de naaste familie. Bij een bruiloft in betere kringen werden soms de burens uitgenodigd nadat zij het bruidspaar de weg hadden versperd met een lint of koord, in onze regio gekend als 'afspannen'.

Het bruiloftsmaal bij de betere burgerij kon zeer uitgebreid zijn. Om de tijd te overbruggen tussen de copieuze gangen door, werden gelegenhedenverzen voorgedragen, in afwachting van de liederen, die vooral na de maaltijd werden gezongen, als er regelmatig geklonken werd op het geluk van het jonge paar.

Links: woonhuis familie Soens

Zo zal het waarschijnlijk zijn beloop gehad hebben bij het huwelijk dat in Haaltert ingezegend werd op 10 juni 1913 tussen Elisa Rosalie Marie Lauwereys en Gustaaf Soens van Aspelare.

Elise was de dochter van Dominique Lauwereys, 'facteur van kanten' en Joanna Catharina Van Lierde, die een kantzak uitbaatten op 'Hagelkruis' te Haaltert (1).

Gustaaf Soens werd op 22 juli 1868 geboren in een landbouwersgezin. Zoals het toen traditie was, telde een 'familie met standing' enkele geestelijken en in Aspelare was dat niet anders. Bovendien waren het in de familie Soens stuk voor stuk intelligente persoonlijkheden. De oudste, Ernest, was na zijn priesterwijding in 1890 eerst leraar om pas in 1915 te Destelbergen tot pastoor benoemd te worden, waar hij reeds in 1918

overleed. Alfons werd in 1903 gewijd en bekleedde verschillende functies o.a. in Moorsel, Aalst en Kruishoutem.

Petrus Soens, geboren in 1874 en tot priester gewijd in 1897 was respectievelijk leraar en directeur. Naast poëtische ontboezemingen bij jubilea en aanstellingen van bevriende geestelijken maakte hij ook een gelegenheidsgedicht bij het huwelijk van zijn broer. Hij beschrijft eerst de inzegening, gevolgd door de feestviering. Daarna wijdt hij een deel aan herinneringen over het leven in hun ouderlijk huis.

Aan mijn Broeder Gustaaf en mijn Schoonzuster Elisa op hun Trouwfeest (2)

*Te morgen was alles hier plechtvertoog!
De klokken, hoe zongen ze ginder hoog
Van uit hunnen toren, al over ons.
Hun roerend gebed met hun stem van brons!
De bruid, ze verscheen in haar zijden kleed,
alsof zij hare Eerste Communie deed.
Wij kwamen ter kerk, onder 't hoog geweld (*
Plaatsen in 2 kolonnen)
*Vol sterren, als was het de hemel zelf.
Drie broeders met hunnen kazuifel aan
Ze kwamen voor 't altaar staan.
En daar, als een wierook, ten hemel toen
Voor broeder en zuster hun bede doen.
En dan, het was stille, wie heeft het gehoord
Van bruid en bruidegom het bevend woord?
De priester verenigde hand met hand,
En smeedde een eeuwigen heiligen band,
Hij zegende beiden, hij zegende ons al,
En 't orgel verhief zijn triomfgeschal!
En nu is 't bij moeder een kermisdag,
Gerinkel van glazen en blij gelach.
En toch, in het stille gebed ter kerke,
En hier in 't luide telloorenwerk,
Verenigde ons allen maar één gemoed:
Wij brengen U samen den blijden groet:
Gustaaf en Elisa, Proficiat!*

*Voor ons, o Broer en Zuster, zal voortaan
Het hert met U zooveel liever gaan,
Dat gij naar 't huis gaat dat ons duurbaar is.
Ons vaderhuis! Wat ligt daar heimenis,
Waar elke kamer en waar elke steen
Vertelt van dagen uit een zoet verlêen,
Vertelt van menschen die voor vijftig jaar
Het bouwden steen voor steen, dit samen daar
Met liefde werkten, zorgden dag voor dag.
En zalig droomden waar hun hope ,*

*Zij voerden elken zomer in de schuur
Het kostbaar graan, verguld van 't zonnevuur,
En elken Winter kwamen gretig blij
Steeds grooter...en soms nieuwe monden bij.
Wij hebben daar gespeeld zoo menig spel
Gelachen en geweend, en soms ook wel
Al eens gekeven, zoals kinders doen.
Dan hoorden wij zoo menig schoon sermoen
Van moeder, zoo menig lief verhaal
Van vader rond den heerd na 't avondmaal.
't Was daar onze eerste school. 'k Heb sedertdien
Al vele scholen, hoog en laag gezien.
Al vele meesters, wijd vermaard, gehoord,
En 'k ben hun dankbaar voor hun meesterwoord.
Maar van de beste school, - dat weet ik nu-
O vader, Moeder, het was daar bij U!
Nu ligt die school, ons vaderhuis zoo stil
Dat wie er weder gaat, soms schreien wil.
De kinders vlogen heen, naar Oost en West,
Lijk vlugge vogels uit het kleine nest...
En vader, moeder, gingen bij de Heer.*

*O Broer en Zuster, nu gaat gij er weer.
Doet weder kinders, met hun blijden lach,
Hun spel daar spelen zoals 't vroeger plag.
Laat weer voor hen, met hen, het gouden graan
Van 't vruchtbaar veld de schuren binnen gaan.
En leert ze voort de groote les van 't werk,
Zoo maakt gij zielen met het lichaam sterk.
Maar als de kinders moe ter ruste gaan
Laar eerst hun schuldloos oog ten hemel slaan
En doet hen denken aan die voor U
Daar werkten...en die eeuwig rusten nu.
...O Broeder en Zuster gaat, en leeft aldaar
Met Godes zegen nog wel vijftig jaar.*

Julien De Vuyst

1- Huidige Diepeweg en gedeelte van Stationsstraat. Het Hagelkruis situeert zich in de Kruiskouter, het gebied tussen Stationsstraat, Ninovestraat en Eiland ('up de cruuscouteren an thagelcruse, Schepenboek 1448). Enkele decennia geleden stond er nog een kruis in de Kruiskouter, aan de 'Zeven wegen' (nu nog zes!), geplaatst uit dankbaarheid voor de vrijwaring van hagelstormen

2- Eénbladdruk, Drukkerij Luystermans-Lemaire, Ninove

De Kiesstrijd in het Arrondissement Aalst

DE MEETING VAN TER-JODEN

Schoeliestreken en Godslasteringen der daensisten.

Zij roepen: « Het Rijk van Christus is uit! »

Erge feiten. Processen-verbaal.

De katholieke propagandisten van Aalst gaven verleden Zondag 19 April 1914 eens meeting om 6 ure 's avonds in de herberg van Van Impe, « In den Congo » op Terjoden, aan de statie van Haaltert.

De daensisten hadden eens meeting aangekondigd op hetzelfde uur in de zaal van C. Van den Spiegel, op drie minuten afstand van de herberg waar de katholieke propagandisten moesten spreken.

Christus! Leve de Katholieke Kerk! Al de katholieke aanwezigen roepen dan eenparig: « **Leve Christus! Leve de Katholieke Kerk!** »

Middelwyl heraan 't gehuil der daensisten; er werd met stoelen en banken gewerkt en Van den Bruuele, De Brabanter en De Bruyn begonnen de katholieke werklieden-propagandisten aan te vallen en te beledigen, en toe te roepen: « Gij zijt onnoozele werklieden! Gaat uit onze weg! Wij

kers zooals in de algemeene werkstakingen in het Walenland en het schrikbewind inhuldigen. Zij brengen hunne vrouwen mee om zulk werk te verrichten!! Ziedaar nu wie M. Van den Bruuele is, de schoonzoon van M. Daens, die de pretentie heeft de hooren en werklieden in de Kamers te vertegenwoordigen!!

Wonen wij in een beschaafd land, of veel bij wilde volksstammen?

De katholieke toehoorders, allen brave vreedzame en meestal bejaarde lieden, stonden als verbluft en verkleunden nooit in hun leven zulke woestaards gezien te hebben!

Al de inwoners van Terjoden zijn ten eerste verantwoordigd en ververgert door die schandalige tooneelen! Gelukkiglijk waren al die woestaards vreemdelingen! de daensisten zullen er veel door verliezen in gansch het omringende!

Dat was de titel op de voorpagina van De Volksstem, een toonaangevende katholieke krant, toen de kiesstrijd volop woedde in het arrondissement Aalst (1). Het toont aan hoe 'geanimeerd' en ongecontroleerd de meetings verliepen in die periode. De tegenstelling tussen de politieke partijen en hun aanhangers grensden aan het ongelooflijke. Regelmatig gingen zij op de vuist. Wij mogen het verslag in 'De Volksstem' nog met een korrel zout nemen, maar niettemin is het een merkwaardig tijdsbeeld die wij ons nu niet meer kunnen voorstellen en gelukkig maar!

Zondag 19 april verzamelden de Katholieke propagandisten op Terjoden in 'De Congo', herberg van Van Impe aan het station van Haaltert. Diezelfde avond kondigden de Daensisten een meeting aan op enkele stappen daar vandaan in de zaal van C. Van den Spiegel.

Enkele minuten na de aanvang 'vloog de deur open en een zestigtal Daensisten kwamen huilend en tierend binnen gesprongen, tusschen die geweldenaars bevonden zich omtrent twintig vrouwevenveel kinderen, de rest waren manspersonen. Aan het hoofd stond A. Van den Bruuele, kandidaat der Daensisten en schoonzoon van M. Daens (2). Onmiddellijk ontstond er een helsch lawaai, geroep en getier; dat volkje begon te verwijten, op de stoelen en tafels te springen en als echte bezetenen te werk te gaan! Het Daensistisch vrouwvolk was 't ergste en somtijds stonden er 4 of 5 op een tafel te springen en te dansen!

Als wij de verslaggever mogen geloven werd het een waar gevecht. Hij schreef: 'Opeens sprong Van Den Bruuele met gebalde vuisten, schuimbekkend en bleek van woede, vol razernij en knarsetandend voor M. De Clerck, de katholieke spreker, die op tafel stond om kalmte te vragen.'

Als een donderslag...

Na Van den Bruuele was het de beurt aan 'een andere geweldenaar' Frans De Bruyne, ijzerenwegwerker van Denderleeuw die 'de vuisten opstekende en dan op zijn borst kloppende, uitriep met een grijnzenden glimlach: 't Rijk van Christus is uit!' 't Is voorgoed voorbij!

Deze, volgens de Daensisten, schromelijke godslastering kwam aan als een donderslag. Er volgde een ogenblik stilte tot een katholieke propagandist uitriep: 'toehoorders, roep met mij: Leve Christus! Leve de Katholieke Kerk!'

De herrie werd alsmaar erger 'er werd met stoelen en banken gewerkt en Van den Bruuele, De Brabanter en De Bruyn begonnen de katholieke werklieden-propagandisten aan te vallen en te beledigen en toe te roepen: Gij zijt onnoozele werklieden. Gaat uit onze weg! Wij vagen aan u! Wij zien u nog niet staan!. Daarna moest Louis de Bethune, de katholieke voorman uit het Aalsterse het ontgelden. De beledigingen aan zijn adres waren niet uit de lucht: 'Foert voor de Bethune (3), dien smeerlap'.

Om de rust te bewaren werd de veldwachter er bij gehaald die één der sprekers, Constant De Clerck (4) kon begeleiden naar het station terwijl *'hij overschupt en overstampt werd'*.

Twee andere propagandisten was hetzelfde lot beschoren. Toen zij buitenkwamen werden zij door de Daensisten *'aangerand en moesten vluchten over de afsluiting van den ijzeren weg en zich verduiken om niet afgeslagen te worden. Als zij na enige minuten terugkeerden om hunne velos te nemen vonden zij hunne rijwielen in den gang gansch in stukken gestampt, gebroken en de banden met messen doorsneden!'*

Volgens de krant werden de beschadigde vehikels tentoongesteld in de kantoren van *'De Volksstem'* in Aalst. Klachten werden neergelegd en proces-verbalen opgesteld.

De verslaggever besluit: *'Ziedaar het trouw verslag van al die baldadige feiten... Zijn wij in het land der bandieten en moordenaars? De Daensisten hebben daar meer en erger dan ooit het bewijs geleverd van hun grenzenlozen haat tegen al wat katholiek en christen is... Zij brengen hunne vrouwen mee om zulk werk te verrichten... Ziedaar nu wie Van den Bruelle is, de schoonzoon van M. Daens, die de pretentie heeft de boeren en werklieden in de Kamers te vertegenwoordigen!!'*

Al de inwoners van Terjoden zijn ten zeerste verontwaardigd en verergerd door die schandalige toneelen! Gelukkig waren al die woestaards vreemdelingen. De Daensisten zullen er veel door verliezen in gansch het omliggende.

*Die schandalige toneelen,
die gewelddaden, dat wild gehuil en getier,
die godslasteringen,
die groote verwijten tegen werklieden en volksvrienden,
en die vernielingen zullen het volk een afkeer en een walg van hen geven
Het volk begint klaar te zien in het doelwit der Daensisten en zal hen ten strengste afkeuren.'*

Willy De Loose

1- *De Volksstem*, 24 april 1914, blz. 1

2- Albert Van den Bruele: ° Denderhoutem 1885 en + Terneuzen 1943. Volgeling van advocaat A. De Backer. Stichtte samen met zijn dorpsgenoot Petrus Van den Abeele de drukkerij *'Van den Abeele & Van den Bruele'*. Huwde in 1912 met Anna Maria, de dochter van Pieter Daens en speelde een belangrijke rol in de Christelijke Volkspartij in het arrondissement Aalst

3- Louis Marie de Bethune, ° Aalst 1872 en + Aalst 1939. Was schepen van 1914-15 en van 1926-27. Van 1912 tot 1939 was hij volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Aalst.

4- Constant De Clerck, gewezen hoofdopsteller van *'De Volksstem'*, later opsteller *'Gazet Van Antwerpen'*.

In samenwerking met:

de Bib

Oost-Vlaanderen

Dost-Vlaamse volksverhalen opnieuw verteld

Voor elke deelnemer 'een druppel' GRATIS

Donderdag 24 november om 20 uur - Bibliotheek Haaltert (Achterstraat 2)

Burgemeester Veerle Bayens met Maria Stockman, Chris Vandenbroeck en de quizmasters Willy en Omer.

Rangschikking 25ste Dialectquiz

1. Chris Vandenbroeck
2. Maria Stockman
3. Paul Ghijssels
4. Lieve Stockman
5. Chris Van Hoorebeke
6. Frieda Van Keymeulen
7. Linda De Rijck
8. Ulrich Deleu
9. Nicole De Saedeleer
10. Kathleen Gossey
11. Lutgart Van Impe
12. Paulette Looze
13. Joris Redant
14. Chris Redant-Lauwereys
15. Godelieve De Rijck
16. Ulrich Herremans
17. Marc Lauwereys
18. Hugo Gees
19. Hans Sonck
20. Mariette Gees

Laureaat 1993
Luc Piron

Laureaat 1994
Emiel Meganck

Laureaat 1995
Lieve Redant

Laureaat 1996
Willy De Loose

Laureaat 1997
Laura De Loose

Laureaat 1998
Roos Van Landuyt

Laureaat 1999
+Paula Braeckman

Laureaat 2000
William Van Cromphaut

Laureaat 2001
Dorien Muylaert

Laureaat 2002
Kathleen Gossye

Laureaat 2003
Linda De Ryck

Laureaat 2004
Marie-Louise Taelman

Laureaat 2005
Jo Redant

Laureaat 2006
Hilda Baeyens

Laureaat 2007
Lutgart Van Impe

Laureaat 2008
Phaedra Van Keymolen

Laureaat 2009
Eliane Elskens

Laureaat 2010
Jo Vonck

Laureaat 2010
Maria Stockman

Laureaat 2011
Phaedra Van Keymolen

Laureaat 2012
Phaedra Van Keymolen

Laureaat 2013
Chris Van den Broeck

Laureaat 2014
Phaedra Van Keymolen

Laureaat 2015
Joris De Kegel

Laureaat 2016
Chris Van den Broeck

Heidergem

- Graf pastoor De Mayer, 1893
- Restauratie kerktoren, 1980
- Muurschildering woonhuis Oud Dorp

- Dalgebinte woonhuis Oud Dorp
- Heidergem Fransmansdorp Biefnoogst in Noord-Frankrijk
- Oogstallereel A. Vjerman en echtgenote
- Inhuldiging gerestaureerde kapel, 1980

- Bierhandelaar P. Van den Dooren
- Schilderij in de parochiekerk
- Taxi P. Van den Dooren
- De kakaar op het Oud Dorp

